

Faunabeheerplan zwarte kraai Zuid-Holland 2017 – 2023

Faunabeheereenheid Zuid-Holland
mei 2017
Den Haag

Faunabeheereenheid Zuid-Holland

Samenvatting

Anders dan de Flora- en faunawet (Ffw) eist de per 1 januari 2017 van kracht geworden Wet natuurbescherming (Wn) dat alle jacht, beheer en schadebestrijding ten aanzien van beschermde diersoorten wordt uitgevoerd volgens een faunabeheerplan. Naast de landelijke wettelijke regeling is provinciale regelgeving tot stand gekomen. Dit faunabeheerplan van de Faunabeheereenheid Zuid-Holland (de FBE) behandelt de zwarte kraai.

Het idee achter de vernieuwde regels is duidelijk: zoveel als mogelijk inzichtelijk maken. Er zijn nieuwe eisen gesteld aan registratie en evaluatie van ingrepen en schades waarvoor niet alle benodigde gegevens voorhanden zijn. Voor zover dit met letters en cijfers samenvatten van natuur, ingrepen en schades mogelijk en haalbaar is, zal de FBE de monitoring in de toekomst verbeteren.

Het wettelijke- en beleidskader wordt uitgebreid besproken. Dit ook om de moeilijk toegankelijke nieuwe regelgeving voor de uitvoerders inzichtelijk te maken. De wettelijke status van de zwarte kraai is in grote lijnen niet gewijzigd: De zwarte kraai kan niet worden bejaagd maar wel jaarrond worden bestreden ter voorkoming van schade op basis van landelijke vrijstelling. Ten behoeve van bestrijding van schade die niet onder de landelijke vrijstelling valt, kunnen GS een ontheffing afgeven.

Na een beschrijving van de biologische aspecten, de verspreiding en aantalontwikkeling worden de verschillende vormen van schade die de zwarte kraai aanricht, behandeld. Daarbij wordt aangegeven of deze schades in Nederland en Zuid-Holland zijn opgetreden en of ze in de toekomst dreigen op te treden.

Vervolgens worden de mogelijke middelen en maatregelen ter voorkoming van schade besproken.

In de voorgaande jaren is de zwarte kraai ter voorkoming van schade aan gewassen en fauna bestreden op grond van de landelijke vrijstelling. GS hebben ontheffingen afgegeven om hierbij de vangkooi te gebruiken. Deze uitgevoerde bestrijding en de afschot- en vanggegevens die beschikbaar zijn, worden beschreven. Er wordt vervolgens voorgesteld om deze bestrijding voort te zetten.

Duurzaam beheer (het blijvend verlagen van de stand) is in het verleden niet uitgevoerd en wordt ook niet voorgesteld. Gewasbescherming wordt bereikt door toepassing van verjaging, verjagend afschot en verlaging van de kraaiestand met behulp van het geweer en de vangkooi op en rond de locatie waar schade is ontstaan of dreigt te ontstaan. Ter verhoging van de effectiviteit van de bestrijding met het geweer wordt ook in het uur voor zonsopkomst (waarin zwarte kraaien zich naar de schadepercelen verplaatsen) opgetreden. Het gebruik van de vangkooi wordt vooralsnog niet aangevraagd, omdat op dit moment in de kooi gevangen zwarte kraaien alleen met het geweer mogen worden gedood, hetgeen veelal niet veilig kan gebeuren.

Er wordt een inschatting gegeven van de mate waarin schadebestrijding inwerkt op de staat van instandhouding. De zwarte kraai komt in aanzienlijke aantallen in ons land en in Zuid-Holland voor en zal hier ook blijven voorkomen. De zwarte kraai als broedvogel is op langere termijn bezien in Nederland in aantal toegenomen, op kortere termijn bezien is de stand licht afgenomen. De huidige stand van broedvogels komt overeen met de situatie rond het jaar 2000, het aantal in de winter aanwezige kraaien is licht afgenomen. De uitvoering van de schadebestrijding met geweer en vangkooi heeft de staat van instandhouding van de zwarte kraai in het verleden niet merkbaar beïnvloed, de ongewijzigde bestrijding zal ook in de toekomst hierop niet van invloed zijn.

Tenslotte wordt de uitvoering en de monitoring beschreven. De FBE sluit aan bij de wettelijke en provinciale regelgeving door de wildbeheereenheid (WBE) en de jachthouders die zijn aangesloten bij de WBE, een centrale rol te geven.

Foto op voorblad: Corvus corone door M. Migo

1	INLEIDING	4
1.1	ALGEMEEN.....	4
1.2	WETENSCHAPPELIJK ADVIES, VOORLEGGING AAN WBE'S EN VASTSTELLING	4
1.3	DE FAUNABEHEERENHEID ZUID-HOLLAND	5
1.4	WERKINGSGEBIED FAUNABEHEERPLAN	5
2	WETTELIJK KADER EN BELEIDSKADER	7
2.1	ALGEMEEN.....	7
2.2	VERBODEN EN AFWIJKINGEN.....	7
2.3	FAUNABEHEERPLAN	8
2.4	BEHEER	8
2.5	SCHADEBESTRIJDING	9
2.6	UITOEFENING VAN DE JACHT.....	10
2.7	MIDDELEN EN METHODEN VOOR HET VANGEN EN DODEN VAN ZWARTE KRAAIEN	10
2.8	VERLEENDE ONTHEFFINGEN ONDER DE FFW.....	12
3	GEGEVENS OVER DE ZWARTE KRAAI.....	13
3.1	ALGEMEEN.....	13
3.2	LEEFWIJZE EN VOORTPLANTING	13
3.3	TREK.....	13
3.4	VOEDSEL	13
3.5	VIJANDEN	13
4	VERSPREIDING EN AANTALONTWIKKELING	14
4.1	LANDELIJK.....	14
4.2	ZUID-HOLLAND.....	15
5	SCHADE	17
5.1	SCHADE AAN GEWASSEN, VEE EN BOSSEN	17
5.2	SCHADE AAN FAUNA	18
5.3	OVERIGE SCHADES.....	18
6	MIDDELEN EN MAATREGELEN TER VOORKOMING VAN SCHADE.....	19
6.1	WEREN EN VERJAGEN.....	19
6.2	AFSCHOT	19
6.3	VANGKOOI.....	20
7	IN ZUID-HOLLAND UITGEVOERDE SCHADEBESTRIJDING 2011-2016.....	20
8	VOORGESTELDE MIDDELEN, METHODEN EN MAATREGELEN TER VOORKOMING VAN SCHADE 2017-2023	20
8.1	UITVOERING VRIJSTELLING.....	20
8.2	VOORKOMEN OVERIGE SCHADES	21
8.3	BEPERKING OPTREDEN IN NATURA 2000-GEBIEDEN EN RUSTGEBIEDEN VOOR TREKGANZEN	22
9	STAAT VAN INSTANDHOUDING	22
9.1	ALGEMEEN.....	22
9.2	STAAT VAN INSTANDHOUDING VAN DE ZWARTE KRAAI	23
10	ORGANISATIE UITVOERING.....	24

10.1	CENTRALE ROL WILDBEHEERENHEID (WBE)	24
10.2	UITVOERING VRIJSTELLING.....	25
10.3	VOORWAARDEN VOOR UITVOERING VAN DE VRIJSTELLING	25
10.4	UITVOERING VRIJSTELLING MET GEBRUIK VANGKOOI.....	26
11.	MONITORING.....	26
LITERATUUR	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.	

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Dit faunabeheerplan van de Stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland (de FBE) bevat een omschrijving van de bestrijding van zwarte kraaien die de FBE in de periode 2017-2023 nodig acht ter bescherming van verschillende in de wet genoemde belangen binnen het gehele werkgebied van de FBE. Onder de Wet natuurbescherming (Wn) die op 1 januari 2017 van kracht werd, worden jacht, duurzaam beheer van populaties en schadebestrijding uitgevoerd volgens het faunabeheerplan. Schade door zwarte kraaien kan worden beperkt door bestrijding op de schadelocatie en in het omliggende gebied. In dit plan wordt daarom niet voorgesteld de stand van de zwarte kraaien blijvend te verlagen door middel van duurzaam beheer. Verder is ook jacht geen onderdeel van dit plan, de zwarte kraai is niet aangewezen als jachtsoort.

De minister had de zwarte kraai onder de Flora- en faunawet (Ffw) landelijk vrijgesteld vanwege de belangrijke schade die ontstaat zonder bestrijding. De minister heeft deze vrijstelling onder de Wn voortgezet. De vrijstelling staat toe dat de zwarte kraai in geheel Nederland gedurende het gehele jaar met o.a. het geweer wordt bestreden. Voor het gebruik van de vangkooi bij deze bestrijding is vanaf 2008 een aanvullende ontheffing nodig¹. De vangkooi is een efficiënt en effectief middel om kraaien te bestrijden dat in sommige situaties belangrijke voordelen heeft ten opzichte van het geweer. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland (GS) verleenden daarom vanaf 2011 ontheffingen aan individuen en wildbeheereenheden voor het gebruik van de vangkooi bij de uitvoering van de landelijke vrijstelling.

Het vorige faunabeheerplan zwarte kraai van de FBE, dat onder de Flora- en faunawet is opgesteld, bevatte een onderbouwing voor het gebruik van de vangkooi bij de uitvoering van de landelijke vrijstelling. Dit faunabeheerplan dat van kracht was in de periode 2013 – 2017² werd onder de Flora- en faunawet opgesteld met het doel de individuele ontheffingen te vervangen door één ontheffing verleend aan de FBE en een gestructureerd en qua omvang meetbaar gebruik van de vangkooi tot stand te brengen. Er is echter geen ontheffing voor het gebruik van de vangkooi verleend aan de FBE. Dit omdat er, gezien de regeling aangaande de middelen in het Besluit beheer en schadebestrijding dieren, twijfel was gerezen over de ontheffbaarheid van de vangkooi.³

Naast een beschrijving van de uitvoering van de landelijke vrijstelling stelt dit faunabeheerplan voor om de vangkooi in sommige situaties te gebruiken als aanvullend middel bij deze uitvoering. Daarnaast wordt voorgesteld om het gebruik van het geweer toe te staan in het uur voor zonsopkomst.

Waar in dit plan over kraai of kraaien wordt gesproken, wordt steeds zwarte kraai(en) bedoeld.

1.2 Wetenschappelijk advies, voorlegging aan WBE's en vaststelling

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 3.2 lid 7 van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland is bij het tot stand komen van dit faunabeheerplan een

¹ Voor 2008 kon de vangkooi zonder ontheffing worden gebruikt bij de uitvoering van de vrijstelling.

² Het plan is door GS goedgekeurd voor de periode 18 oktober 2013 tot en met 31 oktober 2018 echter bij het van kracht worden van dit nieuwe faunabeheerplan vervalt het.

³ Onder de Wn is de regeling duidelijk, vangkooien kunnen worden toegestaan.

wetenschapper betrokken. De FBE heeft een concept van dit faunabeheerplan voor nader advies voorgelegd aan Sovon Vogelonderzoek Nederland. Naar aanleiding van het advies is het faunabeheerplan aangepast.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 3.12 lid 6 van de Wet natuurbescherming is dit faunabeheerplan aan de in Zuid-Holland werkzame wilbbeheereenheden voorgelegd.

Aansluitend heeft het bestuur van de FBE dit faunabeheerplan op 19 mei 2017 vastgesteld en daarna aangeboden aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ter goedkeuring voor een periode van zes jaar.

1.3 De Faunabeheereenheid Zuid-Holland

Op 7 februari 2003 is de Stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland (de FBE) opgericht. Een faunabeheereenheid is een organisatie van jachthouders waarin sinds de invoering van de Wet natuurbescherming ook maatschappelijke organisaties zijn vertegenwoordigd die het doel behartigen van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren (art.3.12 Wn). Het bestuur van de FBE bestaat op het ogenblik uit:

- Een vertegenwoordiger namens de Federatie Particulier Grondbezit;
- Een vertegenwoordiger namens Natuurmonumenten en Zuid-Hollands Landschap;
- Een vertegenwoordiger namens LTO Noord;
- Een vertegenwoordiger namens de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging en de Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer;
- Een vertegenwoordiger namens de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren en de Vereniging Boerennatuur Zuid-Holland;
- Een onafhankelijk voorzitter.

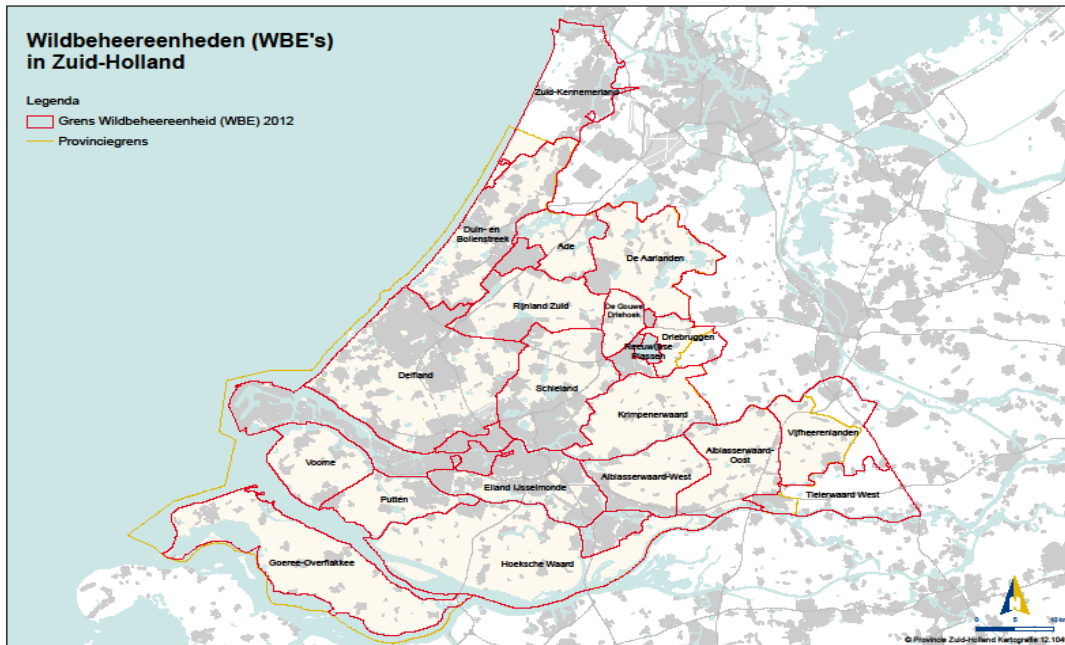
Het jachthouderschap is verbonden met de eigendom van de grond (art. 3.23 Wn): de eigenaar of (erf)pachter of vruchtgebruiker is jachthouder. Het jachtrecht kan worden verhuurd, de huurder wordt dan jachthouder. De jachthouder heeft het recht om in de geopende jachtijd te jagen op de vijf wildsoorten. Naast het recht om te jagen op de wildsoorten voeren jachthouders het faunabeheerplan uit o.a. ter voorkoming van schade aangericht door in het wild levende dieren. Jachthouders c.q. grondeigenaren zullen eigen schade willen voorkomen en zijn verder verplicht om ook rekening te houden met de belangen van derden. Ze kunnen civielrechtelijk worden aangesproken⁴.

1.4 Werkingsgebied faunabeheerplan

Het werkgebied van de Faunabeheereenheid is de gehele provincie Zuid-Holland. Afbeelding 1 geeft de ligging van het werkgebied en de ligging van de wilbbeheereenheden (in 2016) binnen het werkgebied, weer. Dit faunabeheerplan geldt voor het gehele werkgebied van de FBE. Vanwege de verplichting die de Verordening stelt dat het werkgebied van een WBE minstens een oppervlakte heeft van 5.000 hectare in de provincie Zuid-Holland, zijn de grenzen van sommige WBE's begin 2017 aangepast. Ook enkele steden die nog niet in een werkgebied waren opgenomen, zijn bij WBE's ondergebracht. Eind 2016 zijn de WBE's Reeuwijkse Plassen, Driebruggen en De Gouwe Driehoek gefuseerd. De naam van de nieuwe WBE is WBE Reeuwijk en omstreken. Een kaart met de nieuwe

⁴ Zie hiervoor ook Hoofdstuk 6 van Alterra-rapport 1070.

ligging van de WBE's wordt op het ogenblik (mei 2017) gemaakt. De nieuwe kaart zal op de website van de FBE (www.fbez.nl) worden geplaatst.

Afbeelding 1: Werkgebied FBE en werkingsgebied faunabeheerplan

2 Wettelijk kader en beleidskader

2.1 Algemeen

De bescherming van dieren is vanaf 2002 geregeld in de Flora- en faunawet (Ffw). Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wn) in werking getreden. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Dit faunabeheerplan wordt van kracht onder de Wn. Bij de Wn hoort één Algemene Maatregel van Bestuur: het Besluit natuurbescherming (Bn) en één ministeriele regeling: de Regeling natuurbescherming (Rn). De Wn legt de meeste taken en verantwoordelijkheden bij de provincies. Provinciale Staten van Zuid-Holland (verder: PS) hebben de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland (verder de Verordening) vastgesteld. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland (verder: GS) hebben de Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming (verder: de Beleidsregel) vastgesteld.

2.2 Verboden en afwijkingen

Hoofdstuk 3 van de Wn gaat over de bescherming van plant- en diersoorten. Er zijn drie verschillende beschermingsregimes opgenomen in de eerste drie paragrafen van hoofdstuk 3. Een beschermingsregime voor vogels – waaronder de zwarte kraai - van de Vogelrichtlijn, een beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn, het verdrag van Bern en het verdrag van Bonn en een beschermingsregime voor andere soorten. De verboden die gelden t.a.v. de zwarte kraai en regels voor afwijking van deze verboden zijn opgenomen in § 3.1 Wn. Afwijken kan alleen indien dit nodig is vanwege limitatief in de wet opgesomde redenen en onder voorwaarden. GS kunnen ontheffing verlenen voor afwijking (art. 3.3 lid 1) of PS kunnen bij verordening vrijstelling verlenen (art. 3.3 lid 2).

Verboden

1. Zwarte kraaien mogen niet opzettelijk worden gedood of gevangen (art.3.1 lid 1 Wn);
2. Nesten, rustplaatsen en eieren van zwarte kraaien mogen niet opzettelijk worden vernield of beschadigd of nesten mogen niet worden weggenomen (art. 3.1 lid 2 Wn);
3. Eieren van zwarte kraaien mogen niet worden geraapt of onder zich worden gehouden (art. 3.1 lid 3 Wn);
4. Zwarte kraaien mogen niet opzettelijk worden gestoord tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding (art 3.1 lid 4 en 5 Wn).

Van deze verboden kan worden afgeweken onder de volgende voorwaarden

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing (art. 3.3 lid 4 onder a Wn).
2. De afwijking is nodig vanwege onder andere een of meer van de volgende redenen:
 - a. in het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid (art. 3.3 lid 4 onder b, 1° Wn);
 - b. in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer (art. 3.3 lid 4 onder b, 2° Wn);
 - c. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren (art. 3.3 lid 4 onder b, 3° Wn);
 - d. ter bescherming van flora en fauna (art. 3.3 lid 4 onder b, 4° Wn)
3. De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de zwarte kraai (art. 3.3 lid 4 onder c Wn).

Overige verboden t.a.v. wilde zwarte kraaien

- Het is verboden zwarte kraaien, dood of levend, of makkelijk herkenbare delen van zwarte kraaien of uit zwarte kraaien verkregen producten, te verkopen, te vervoeren voor verkoop, onder zich te hebben voor verkoop of ten verkoop aan te bieden (art. 3.2 lid 1 Wn).
- De minister kan onder voorwaarden vrijstelling of ontheffing verlenen van dit verbod (art. 3.3 lid 3 onder a Wn). De minister heeft vrijstelling verleend ten aanzien van dode zwarte kraaien en producten van zwarte kraaien indien de vogels zijn verkregen door middel van beheer en schadebestrijding overeenkomstig de Wn (3.16 lid 1 en 2 Rn).

- Het is verboden, anders dan voor verkoop, zwarte kraaien of makkelijk herkenbare delen van zwarte kraaien of uit zwarte kraaien verkregen producten, onder zich te hebben of te vervoeren tenzij deze zwarte kraaien, delen of producten aantoonbaar overeenkomstig het bepaalde bij of krachtens de Wn zijn gedood of gevangen, onderscheidenlijk verkregen (art. 3.2 lid 6 Wn).
- GS en PS kunnen onder voorwaarden respectievelijk ontheffing en vrijstelling verlenen van dit verbod (art. 3.3 lid 1 en 2). In artikel 1.4 lid Bn is geregeld dat deze bevoegdheden van GS en PS bij de minister berusten voor wat betreft het vervoeren van zieke of gewonde dieren in een dierenambulance en wat betreft het zich toe-eigenen en onder zich hebben van dode uit het wild afkomstige zwarte kraaien met het oog op het prepareren van deze vogels. De minister heeft in artikel 3.17 Rn onder voorwaarden vrijstelling verleend van het verbod aan een ieder voor het vervoeren met een dierenambulance De minister heeft in artikel 3.18 Rn onder voorwaarden vrijstelling verleend van het verbod aan een ieder voor het onder zich hebben en vervoeren met het oog op preparatie en voor het onder zich hebben van een geprepareerde zwarte kraai.
- Het is verboden zwarte kraaien te prepareren (art. 3.38 lid 1 onder a Wn juncto art. 3.26 lid 1 Bn).
- Dit verbod geldt niet voor degene die binnen drie dagen gegevens doorgeeft aan de minister en de geprepareerde vogels voorziet van een merkteken (art. 3.40 Wn juncto art. 3.26 lid 2 Bn).

2.3 Faunabeheerplan

Volgens artikel 3.12 lid 1 Wn geschieden overeenkomstig het faunabeheerplan opgesteld door de in het gebied werkzame faunabeheereenheid:

- het duurzaam beheer van in het wild levende populaties,
- de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en
- de uitoefening van de jacht.
- Artikel 3.12 lid 4 Wn regelt dat het faunabeheerplan passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren moet bevatten.
- In de Verordening is geregeld dat het faunabeheerplan een geldigheidsduur heeft van ten hoogste zes jaar (artikel 3.1).
- In de Verordening zijn eisen gesteld aan het faunabeheerplan. In bijlage 1 zijn deze eisen opgenomen met daarbij vermeld waar in dit faunabeheerplan invulling is gegeven aan deze eisen.

2.4 Beheer

Op basis van artikel 3.17 lid 1 Wn kunnen GS ontheffing verlenen ten behoeve van de beperking van de omvang van de populatie zwarte kraaien.⁵ In dit faunabeheerplan zal niet worden voorgesteld om de populatieomvang van zwarte kraaien blijvend te verlagen. Door middel van bestrijding op de desbetreffende locatie of in het omringende gebied kan schade in voldoende mate worden beperkt.

⁵ GS kunnen ook – op basis van artikel 3.18 Wn - opdracht geven om de populatieomvang te beperken.

2.5 Schadebestrijding

De zwarte kraai is in het Bn aangewezen als landelijke schadesoort en voor de bestrijding van de zwarte kraai geldt een ministeriële vrijstelling (Rn). Deze specifieke vrijstellingsregeling voor schadebestrijding bestaat naast de algemene bevoegdheid van PS om vrijstelling te verlenen (op basis van art.3.3 lid 2 Wn) van de verboden die gelden t.a.v. de zwarte kraai en naast de algemene bevoegdheid van GS om ontheffing te verlenen (op basis van art. 3.3 lid 1 Wn) van die verboden.

Aanwijzing als landelijke schadesoort

Op basis van artikel 3.15 lid 1 Wn is de zwarte kraai in artikel 3.1 van het Bn aangewezen als een vogel die niet in zijn voortbestaan wordt bedreigd of dat gevaar loopt, en die in het gehele land schade veroorzaakt.

In de toelichting op het Bn staan de redenen voor de aanwijzing van de soorten die landelijk kunnen worden vrijgesteld waaronder de zwarte kraai (Ministerie van Economische Zaken, 2016):

- De zwarte kraai wordt niet in zijn voortbestaan bedreigd en loopt dit gevaar ook niet.
- De zwarte kraai veroorzaakt in het gehele land schade. Dit probleem kan alleen effectief worden aangepakt als de zwarte kraai in het gehele land kan worden bestreden.
- De schade die de zwarte kraai aanricht valt onder de typen schade die volgens de wet een afwijking van de verboden rechtvaardigen.
- De schade die zwarte kraaien veroorzaken bestaat uit vraatschade, pikschade, krabschade en schade door vervuiling aan maïs, graan, verschillende soorten groenten en fruit, bloemen en zaaibedden in de bosbouw. Daarnaast veroorzaakt de zwarte kraai ook schade door predatie van kuikens en jonge vogels.
- Er zijn geen effectieve niet-dodelijke maatregelen om deze schade te voorkomen.

Vrijstelling zwarte kraai

In artikel 3.1 lid 1 Rn is de zwarte kraai vrijgesteld: in afwijking van de verboden mogen zwarte kraaien worden bestreden door of namens grondgebruikers⁶. In artikel 3.1 lid 3 Rn is geregeld dat de vrijstelling geldt op door de door de grondgebruiker gebruikte gronden, dan wel in of aan door hem gebruikte opstallen, ter voorkoming van in het lopende of daarop volgende jaar dreigende schade op deze gronden, in of aan deze opstallen, of in het omringende gebied.

In artikel 3.15 lid 6 Wn is geregeld dat de vrijstelling uitsluitend betrekking heeft op:

- Door zwarte kraaien veroorzaakte belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij, wateren en
- door zwarte kraaien veroorzaakte schade aan flora en fauna.

Goedkeuring faunabeheerplan voor schadebestrijding

Volgens de Beleidsregel keurt GS een faunabeheerplan voor schadebestrijding goed indien in het plan is onderbouwd dat zonder schadebestrijding onder andere:

- er belangrijke schade aan gewassen kan ontstaan; onder belangrijke schade aan gewassen wordt verstaan schade aan landbouwgewassen van 250 euro of meer per geval;

⁶ Voor de verboden zie onder 2.2. De vrijstelling staat dus doden toe en het bewerken van eieren/nesten en verjagen.

- er belangrijke schade aan vee kan ontstaan; onder belangrijke schade aan vee wordt verstaan schade aan bedrijfsmatig gehouden vee van 250 euro of meer per geval;
- er belangrijke schade aan bossen kan ontstaan; onder belangrijke schade aan bossen wordt verstaan schade aan bossen die bestemd zijn voor de productie van hout van 250 euro of meer per geval;
- de volksgezondheid of openbare veiligheid in het geding komt; de volksgezondheid of de openbare veiligheid is onder andere in ieder geval in het geding in het geval dat:
 - in het wild levende dieren een risico vormen voor de verspreiding van voor de mens besmettelijke ziektes, waarbij dit risico wordt onderbouwd door een formele uiting van een overheidsorganisatie;
 - in het wild levende dieren een risico vormen voor de openbare veiligheid of gezondheid van personen in hun woon- of werkomgeving waarbij de desbetreffende personen zich in redelijkheid niet aan dit risico kunnen onttrekken en waarbij dit risico wordt onderbouwd door een formele uiting van een overheidsorganisatie;
 - vogels gedurende langere tijd verblijven in woonhuizen of kantoorpanden of bedrijfspanden waar levensmiddelen worden geproduceerd of verwerkt;
- in het wild levende dieren een risico vormen voor de veiligheid van het verkeer op de openbare weg of het treinverkeer, waarbij dit risico wordt onderbouwd door een goedgekeurd faunabeheerplan of een formele uiting van een overheidsorganisatie;
- de veiligheid van het luchtverkeer in het geding komt; de veiligheid van het luchtverkeer is onder andere in ieder geval in het geding:
 - in het geval dat vogels zich bevinden op het terrein van Rotterdam The Hague Airport of in de directe nabijheid daarvan;
 - wanneer vogels broeden op of nabij vaste start- en landingsplaatsen van helikopters;
- de noodzaak bestaat tot het beschermen van de flora of fauna; er is in ieder geval sprake van de noodzaak tot bescherming van de flora of fauna in het geval dat schade wordt veroorzaakt aan wettelijk beschermde diersoorten, vegetatie(s) of habitatype(n) waardoor het behalen van een doelstelling in het kader van Natura 2000 of het Natuurnetwerk Nederland in gevaar komt.

2.6 Uitoefening van de jacht

De zwarte kraai is niet aangewezen als jachtsoort. Jacht op de zwarte kraai is dus niet toegestaan en de uitoefening van de jacht maakt geen onderdeel uit van dit plan.

2.7 Middelen en methoden voor het vangen en doden van zwarte kraaien

Op basis van art. 3.25 lid 2 Wn zijn in artikel 3.3 lid 1 Rn de middelen voor vangen en doden aangewezen die kunnen worden gebruikt bij de vrijstelling:

- geweren;
- honden, niet zijnde lange honden;
- haviken, slechtvalken en woestijnbuizerds;

In art. 3.4 lid c Rn is geregeld dat bij de uitvoering van de vrijstelling geweren en haviken, slechtvalken en woestijnbuizerds niet mogen worden gebruikt op zondagen, de nieuwjaarsdag, de tweede paasdag, de tweede pinksterdag, de eerste en tweede kerstdag, en de hemelvaartsdag.

Voor het gebruik van andere dan de genoemde middelen zijn gedeputeerde staten van de provincies bevoegd om ontheffing te verlenen (zie ook de Toelichting bij de Rn). GS kunnen slechts die middelen, installatie of methoden toestaan die bij algemene maatregel van bestuur zijn aangewezen (art. 3.3 lid 5 onder a Wn). In het Bn zijn middelen en methoden aangewezen in artikel 3.9 lid 1 en 2. Hiervan zijn voor zwarte kraaien geschikte middelen of methoden:

- vangkooien;

- het vangen met gebruikmaking van lokvogels, middelen waarmee lokgeluiden kunnen worden gemaakt en lokvoer;
- slag- snij- of steekwapens;
- het doden door middel van cervicale dislocatie.

Geweer

In artikel 3.26 Wn zijn regels gesteld aan het gebruik van het geweer. Er is o.a. geregeld dat het geweer niet mag worden gebruikt op gronden, niet zijnde een jachtveld dat voldoet aan bij of krachtens algemene maatregel van bestuur gestelde regels (lid 1 onder b; de jachtveldregels staan in 3.12 Bn). Op basis van lid 2 zijn in het Bn nadere regels gesteld inzake het gebruik van het geweer. Van deze regels en van de jachtveldvereisten kan worden afgeweken bij vrijstelling of ontheffing (artikel 3.26 lid 3 Wn).

De nadere regels in het Bn betreffende het gebruik van het geweer omvatten o.a.

- een verbod om het geweer te gebruiken voor zonsopgang en na zonsondergang (3.16 lid 1 onder a);
- een verbod om het geweer te gebruiken binnen de bebouwde kom of binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom, of in de onmiddellijk aan de bebouwde kom grenzende terreinen (3.16 lid 1 onder b);
- een verbod om het geweer te gebruiken binnen de afpalingskring van een eendenkooi (3.16 lid 1 onder c);
- een verbod om het geweer te gebruiken vanaf of vanuit een rijdend motorrijtuig dan wel een ander voertuig, of vanuit een luchtvaartuig;
- een geweer is niet voorzien van een geluiddemper, een kunstmatige lichtbron, een voorziening om de prooi te verlichten, een vizier met beeldomzetter, een elektronische beeldversterker of enig ander instrument om in de nacht te schieten (3.13 lid 4).

Lokmiddelen in combinatie met het geweer

Hulpmiddelen die veelvuldig worden ingezet bij schadebestrijding met het geweer zijn lokfluiten, niet levende lokvogels en lokvoer. Deze lokmiddelen kunnen zonder meer worden gebruikt. In de motie op de Uitvoeringsregelgeving Wet natuurbescherming is de regering verzocht om artikel 3.9 van het ontwerp van het Bn zo aan te passen, dat er duidelijkheid zou zijn over het al dan niet toestaan van hulpmiddelen voor de jacht op vogels. Deze motie is verworpen. In de mondelinge toelichting meldt de staatssecretaris dat onder de Wn hulpmiddelen niet hoeven te worden gereguleerd. Alleen middelen die in de richtlijnen (i.c. de Vogelrichtlijn) worden genoemd, moeten worden gereguleerd. Lokmiddelen die in de Vogelrichtlijn worden genoemd zijn blind gemaakte of verminkte levende lokvogels en bandopnemers.

Vangkooien

De Vogelrichtlijn verplicht o.a. om middelen, installaties en methoden voor het niet-selectieve vangen of doden te verbieden. Dit verbod is opgenomen in art. 3.4 Wn. GS kunnen ontheffing verlenen van dit verbod (art. 3.4 lid 2 Wn). De vangkooi is niet aangewezen als middel dat in ieder geval tot de genoemde middelen, installaties of methoden moet worden gerekend. De vangkooi kan wel worden gezien als een middel voor het massale of niet-selectieve vangen of doden.

Lokmiddelen in combinatie met de vangkooi

Bij het vangen met behulp van vangkooien worden lokvogels ingezet. Levende zwarte kraaien kunnen worden toegestaan als de vogels zijn gefokt, de vangkooien zodanig zijn vervaardigd dat in de kooi geen lichamelijk contact mogelijk is tussen de lokvogel en het te vangen dier, de vogels niet blind of verminkt zijn en de vogels beschikken over voldoende voedsel, water, lucht, beschutting en bewegingsruimte, en ook overigens worden gehouden overeenkomstig de eisen gesteld bij of krachtens de Wet dieren (art. 3.9 lid 8 Bn). Gefokte vogels moeten voorzien zijn van een gesloten

pootring (art. 3.28 Bn). Niet levende lokvogels zijn hulpmiddelen die zonder meer kunnen worden ingezet.

Slag- snij- of steekwapens en het doden door middel van cervicale dislocatie

Slag-, snij- of steekwapens kunnen alleen worden toegestaan voor het doden van in nood verkerende, gewonde vogels, door personen die aantoonbaar de nodige kennis en vaardigheden bezitten om deze taak humaan en doeltreffend uit te voeren, en ingeval er redelijkerwijs geen alternatief middel voorhanden is met minder mogelijke nadelige gevolgen voor het welzijn van het desbetreffende dier (art. 3.9 lid 7 Bn). Het doden door middel van cervicale dislocatie kan alleen worden toegestaan voor het doden van in nood verkerende, gewonde vogels van een omvang kleiner dan of gelijk aan eenden, door personen die aantoonbaar de nodige kennis en vaardigheden bezitten om deze taak humaan en doeltreffend uit te voeren, en ingeval er redelijkerwijs geen alternatief middel voorhanden is met minder mogelijke nadelige gevolgen voor het welzijn van het desbetreffende dier (art.3.9 lid 9 Bn).

Doden van gevangen zwarte kraaien

Doden van gevangen of gewonde zwarte kraaien door toepassing van bijvoorbeeld de kooikersgreep (het breken van enkele halswervels, zodat de hersenen van het ruggenmerg gescheiden worden) veroorzaakt een snelle en pijnloze dood. Slag- snij- of steekwapens of doden door middel van cervicale dislocatie kunnen gezien de regeling in het Bn echter niet worden toegestaan om gevangen zwarte kraaien te doden. Het (luchtdruk)geweer is het enige middel dat overblijft om gevangen kraaien te doden. Echter er kleven veel nadelen aan het doden van gevangen kraaien met het geweer.

2.8 Verleende ontheffingen onder de Ffw

Onder de Ffw konden de volgende voor vangen of doden van zwarte kraai geschikte (hulp)middelen worden ingezet bij de uitvoering van de vrijstelling: geweren, honden, niet zijnde lange honden, jachtvogels, lokvogels, mits niet blind of verminkt. In de periode 2002 -2008 konden daarnaast kastvallen en vangkooien worden ingezet. Lokfluitjes, zijnde geen zelfstandige middelen voor vangen of doden, werden daarnaast algemeen als hulpmiddel gebruikt.

GS hebben in de periode 2011 - 2013 ter aanvulling op de middelen die konden worden gebruikt bij uitvoering van de vrijstelling, ontheffingen afgegeven voor het gebruik van de vangkooi. Voor een overzicht van deze ontheffingen zie bijlage 2. Hierna hebben GS geen ontheffingen voor het gebruik van de vangkooi meer afgegeven omdat gezien de regeling van de middelen in het Besluit beheer en schadebestrijding dieren, twijfel was gerezen over de toelaatbaarheid.⁷

⁷ Onder de Wn is de regeling duidelijk, vangkooien kunnen worden toegestaan.

3 Gegevens over de zwarte kraai⁸

3.1 Algemeen

De zwarte kraai (*Corvus corone*) is in Nederland wat de verspreiding betreft de meest algemeen voorkomende kraaiachtigen (*Corvidae*) die ook veel in stedelijk gebied voorkomt. Het is tevens een van de meest verspreide broedvogels van ons land. Het is een sociale vogel, die buiten het broedseizoen graag in groepen leeft, met uitzondering van territoriumhoudende paren volwassen vogels. De grootte van de zwarte kraai is 44-50 cm, de spanwijdte is 84-100 cm en zijn kleur is zwart (ook zijn snavel en poten). Het verenpak heeft vaak een groenblauwige ("metalige") glans. De kraai maakt een krassend rollend kra-kra-kra geluid maar maakt ook wel andere geluiden.

3.2 Leefwijze en voortplanting

De grootste aantallen kraaien komen voor in cultuurlandschap dat wordt doorsneden door bomenrijen en kleine bossen. In bossen komt de kraai vaak alleen aan de randen voor. Dit mede onder invloed van vijanden als havik en buizerd. Alle hoge elementen in een halfopen landschap worden als broedlocatie gebruikt: bomen, kerktorens, hoogspanningsmasten. Het nest heeft een stevige gevlochten bodem, vaak met modder versterkt, het geheel wordt aan de binnenzijde met allerhande zachtere zaken bekleed.

Het kraaiennest wordt door beide ouderdieren gebouwd, het vrouwtje bebroedt de eieren. De broedtijd van de zwarte kraai loopt van eind maart tot in juni. Er is één legsel per jaar met veelal 4 eieren (maximaal 7 stuks), de broedduur is 17-22 dagen. De jongen zitten nog een dikke maand op het nest en krijgen na het uitvliegen nog circa 5 weken voedsel van de ouders.

Jonge kraaien hebben een zwervend gedrag. Zolang ze nog geen territorium hebben (de eerste paar jaar) leven ze vaak in groepen.

3.3 Trek

De meeste kraaien in West-Europese landen zijn standvogels die jaarlijks hetzelfde territorium betrekken. Verplaatsingen van vogels vanuit vermoedelijk het noordoosten richting Nederland vinden in de winterperiode plaats, maar niet op een schaal die grote gevolgen heeft voor de totale aantallen in Nederland. Het aandeel atlasblokken waarin de soort is waar te nemen varieert slechts weinig in de loop van het jaar. De populatie is het grootst in het najaar (door aanwas uit de eigen broedpopulatie) of de vroege winter (na immigratie), en neemt vervolgens in omvang af tot in het broedseizoen.

3.4 Voedsel

Kraaien eten vrijwel alles: plantaardig: zaden en noten en dierlijk: insecten, larven, wormen, amfibieën, en dergelijke. Ze eten ook afval en aas, de kraai behoort tot de opruimers van de natuur. Daarnaast prederen kraaien eieren, kleine vogels en kleine zoogdieren.

3.5 Vijanden

Kraaien hebben vanwege hun gedrag, grootte en weerbaarheid betrekkelijk weinig natuurlijke vijanden. Enige bescherming ontleen ze ook aan het groepsgedrag. Toch vallen kraaien ten prooi aan havik, slechtvalk, buizerd en ook wel de boommarter. Door hun foerageergedrag op aas vallen kraaien ook ten prooi aan het wegverkeer.

⁸ De meer algemene gegevens werden ontleend aan de sites van Sovon, Vogelbescherming en aan de atlassen van de Nederlandse (broed)vogels van 1978, 1987 en 2002.

4 Verspreiding en aantalontwikkeling

4.1 Landelijk

Afname van de bestrijding door de mens en het ter beschikking komen van nieuw leefgebied (bijvoorbeeld door inrichting en begroeid raken van de Flevopolders) hebben bijgedragen aan de populatietoename die tussen 1975 en ongeveer 2000 optrad. Volgens gegevens van Sovon is op de langere termijn (sinds 1990) de trend voor het aantal broedvogels matig toenemend (categorie <5% per jaar) en voor het aantal in de winter (december; broedvogels en subadulte en volwassen niet-broedvogels) matig afnemend. Over de afgelopen 10 jaar zijn beide trends matig afnemend (<5% per jaar; afbeelding 3).

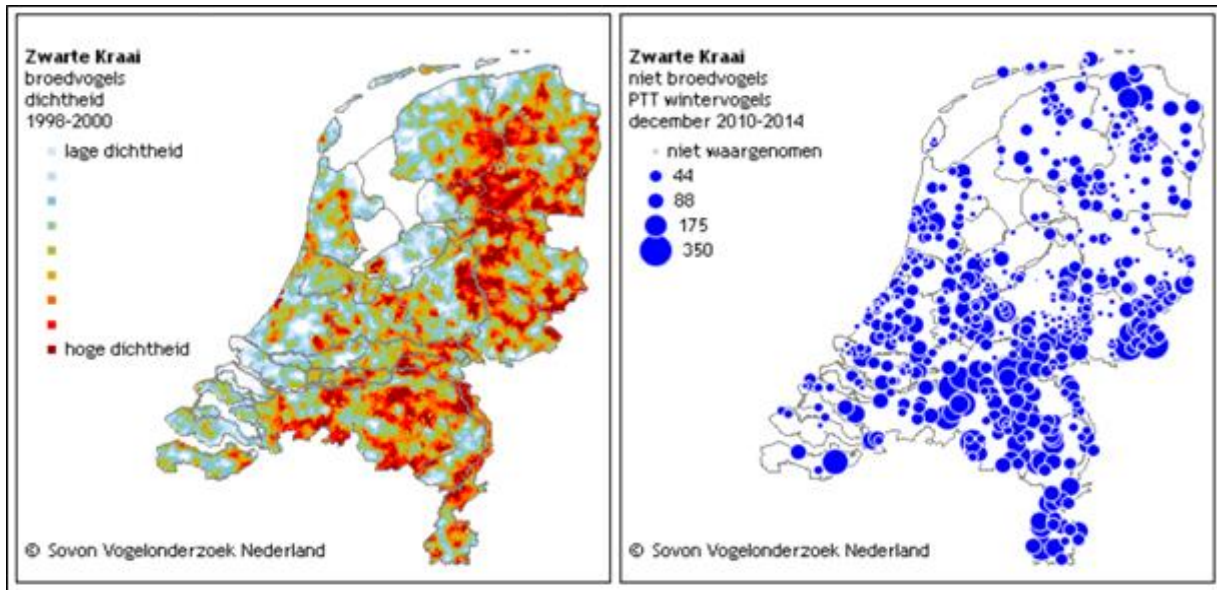
De zwarte kraai komt zomer en winter vrijwel overal in Nederland voor, hoewel de dichtheden hoger zijn in Hoog-Nederland dan in het westen en noorden. (afbeelding 2) Sovon schat de populatie broedvogels voor de jaren 1998-2000 op 70.000 tot 100.000 broedparen⁹. Uit de trendlijn kan worden opgemaakt dat het huidige aantal broedende zwarte kraaien ongeveer gelijk is aan dat in 1998-2000. (afbeelding 3) Naast de broedvogels bestaat er een aanzienlijk surplus kraaien dat niet broedt, of omdat ze nog te jong zijn, of omdat ze geen territorium hebben weten te bezetten. Deze vormen het broedsurplus¹⁰. De index voor het winteraantal ligt in de meest recente jaren ruim 10% onder het niveau van 1980-2000.

De dichtheid van de zwarte kraai varieert met het type landschap. In open landschap broedt circa 1 paartje per 100 ha. In besloten cultuurlandschap kan deze dichtheid oplopen tot 3-12 paartjes per 100 ha en in beek-begeleidende bossen in Brabant leven soms wel 20 paartjes zwarte kraaien per 100 ha¹¹. In bebouwd gebied namen de dichtheden tot recent nog toe.

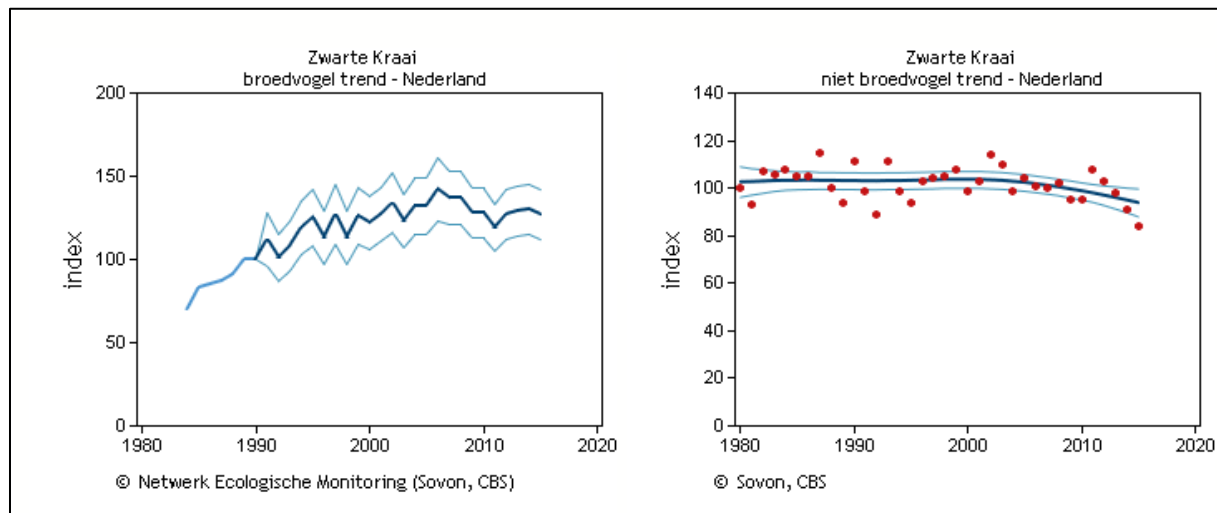
⁹ (SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002) Recentere kaarten (situatie 2013-2015) kan men ontlene aan www.vogelatlas.nl, echter dit basismateriaal voor de komende vogelatlas is nog niet statistisch gevalideerd door Sovon-CBS

¹⁰ (Spaans, 1979)

¹¹ (SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002) Dit komt overigens overeen met de getallen die worden genoemd in Spaans (1979): veelal niet meer dan 1-3 nesten per 100 ha, vaak nog minder. Moerasgebied Friesland 12-16 paren per 100 ha. Bij vuilstortplaatsen meer dan 10 paartjes per 100 ha.

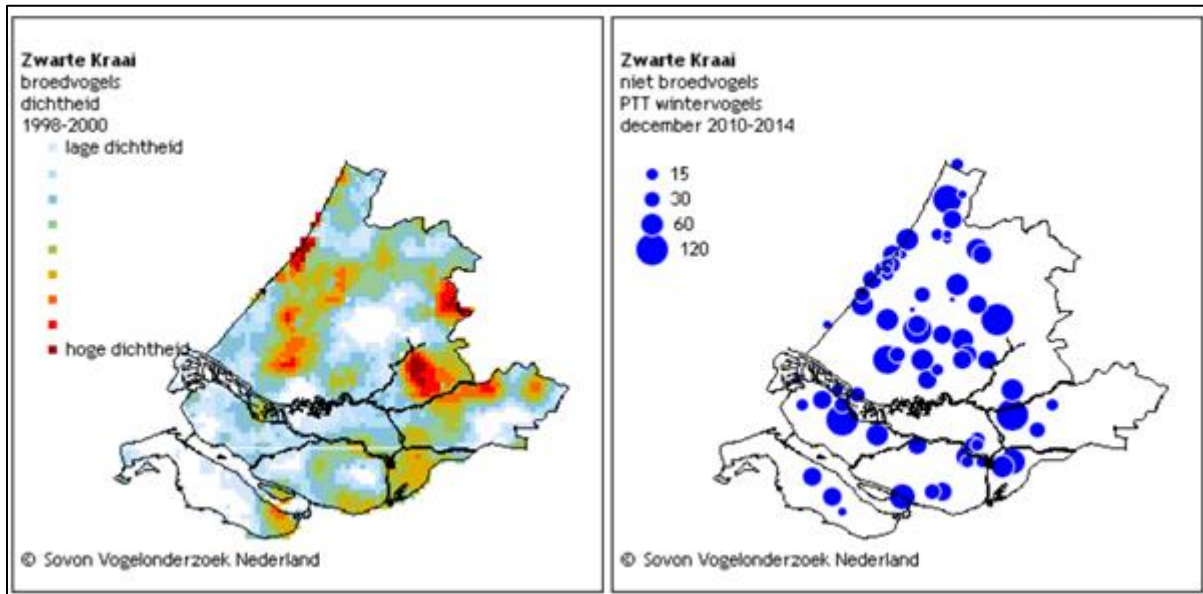
Afbeelding 2: Verspreiding van zwarte kraai in Nederland (bron: www.sovon.nl). Links: relatieve dichtheden van broedvogels, o.b.v. atlasproject 1998-2000. Rechts: Gemiddelde aantallen per getelde PTT-route in de winters 2011-2015 (grijze stippen indiceren telroutes)

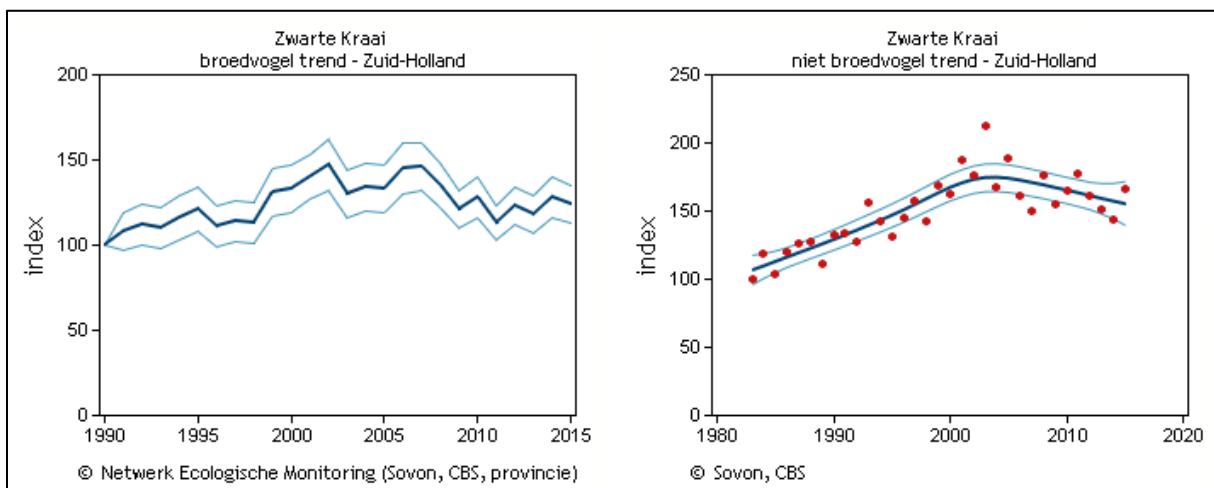
Afbeelding 3: Trend van het aantal broedvogels en van het aantal in de winter aanwezige zwarte kraaien in Nederland (bron: www.sovon.nl).

4.2 Zuid-Holland

Volgens gegevens van Sovon is op de langere termijn (sinds 1990) de trend in Zuid-Holland voor zowel het aantal broedvogels als het aantal in de winter aanwezige zwarte kraaien toenemend (categorie <5% per jaar). Over de afgelopen 10 jaar zijn de trends licht afnemend (broedvogels; <5% per jaar) of stabiel (winteraantal; afbeelding 5).

Afbeelding 4: Verspreiding van de zwarte kraai in Zuid-Holland (bron: www.Sovon.nl). Links: relatieve dichtheden van broedvogels o.b.v. atlasproject 1998-2000. Rechts: Gemiddelde aantallen per getelde PTT-route in de winters 2011-2015 (grijze stippen indiceren telroutes waar de soort niet is waargenomen).

Afbeelding 5: Trend van het aantal broedvogels en van het aantal in de winter aanwezige zwarte kraaien in Zuid-Holland (bron www.Sovon.nl).

De wildbeheereenheden in Zuid-Holland tellen op de eerste zaterdag van april de zwarte kraaien. De telling wordt oppervlaktebrekend uitgevoerd volgens een vastgelegde instructie¹². Het aantal per jaar deelnemende WBE's verschilt aanzienlijk, terwijl ook het binnen een bepaalde WBE getelde oppervlakte van jaar op jaar kan verschillen. Daarmee is deze telling nog onvoldoende gestructureerd. Vanaf 2012 zijn de tellingen digitaal geregistreerd. Vanaf die tijd kan uit de tellingen de dichtheid beter worden afgeleid. De dichtheid in het van jaar op jaar getelde deel van de WBE's in Zuid-Holland is volgens de tellingen 3,5 tot 5 zwarte kraaien per 100 ha. Het voor Nederland door Sovon geschatte

¹² De instructie staat op de website van de FBE.

aantal zwarte kraaien komt met een totaal aantal van 70.000-100.000 broedparen neer op gemiddeld 4-6 broedvogels per 100 ha, maar hier moet nog het niet-broedende surplus van onbekende grootte worden opgeteld. Dat de dichtheid in Zuid-Holland iets lager uitvalt dan gemiddeld in Nederland ligt in de lijn der verwachting op basis van de regionale verschillen zichtbaar in afbeelding 4. Op basis van de WBE-tellingen zou de Zuid-Hollandse kraaienpopulatie in april ca. 9.800-14.000 vogels omvatten. In haar advies over het faunabeheerplan geeft Sovon aan dat de populatie zwarte kraaien in Zuid-Holland naar schatting (op basis van de Sovon-gegevens) 8.700-20.000 vogels omvat. Dat is wellicht iets meer dan, maar wel in dezelfde grootteorde als de schatting op basis van de WBE-tellingen.

5 Schade

5.1 Schade aan gewassen, vee en bossen

Schadedreiging door activiteiten van de zwarte kraai is in agrarische delen van Nederland en Zuid-Holland zodanig omvangrijk dat dit tot de landelijke vrijstelling van de kraai heeft geleid. Als gevolg van deze vrijstelling kan schade permanent worden voorkomen door optreden met het geweer. Sinds de vrijstelling van kracht is komt schade niet meer voor vergoeding via het Faunafonds¹³ in aanmerking. In 2003, het enige gehele jaar na invoering van de Flora- en faunawet in april 2002 zonder vrijstelling, werd in Nederland circa € 91.000 uitgekeerd ter compensatie van kraaien-schade¹⁴.

De vrijstelling heeft tot gevolg dat kraaienschades in de schadetaxaties van het Faunafonds sindsdien slechts voorkomen in zover deze onderdeel zijn van een schade veroorzaakt door andere dieren waarvoor wel een tegemoetkoming in de schade is aangevraagd (de kraaienschade wordt dan niet uitgekeerd). Hierdoor is slechts een zeer klein deel van de schades geregistreerd. In een studie naar de kosten en de baten voor de landbouw van schadesoorten¹⁵ wordt de in 2010 door zwarte kraai en kauw veroorzaakte gewasschade voor Nederland geraamd op € 13,7 miljoen, te vermeerderen met dat deel van materiële kosten en personeelskosten (€ 20,4 miljoen euro op jaarbasis, voor alle schadebestrijding in Nederland) dat aan kraaien en kauwen moet worden toegerekend. De in 2003 uitgekeerde tegemoetkoming ter compensatie van kraaienschade (€ 91.000) ligt aanzienlijk lager dan deze geraamde schade. Dit komt vooral doordat slechts een beperkt aantal agrariërs een aanvraag doet voor een tegemoetkoming. Daarbij speelt waarschijnlijk mee dat zwarte kraaien voor de invoering van de Flora- en faunawet intensief konden worden bestreden waardoor het aanvragen van een tegemoetkoming voor door zwarte kraaien veroorzaakte schade niet gebruikelijk was.

Schade kan ontstaan aan:¹⁶

- granen, mais
- vollegrondsgroenten algemeen, bloemkool, broccoli, romanesco, peulvruchten en koolsoorten in het bijzonder
- graszaad, graszoden en pas ingezaaid gras

¹³ Sinds enkele jaren wordt de schadetegemoetkoming door de provincies verzorgd en voert BIJ12 de taxaties uit.

¹⁴ De werkelijk opgetreden schade was (veel) hoger. Niet alle getaxeerde schade wordt uitgekeerd en niet alle schade wordt gemeld.

¹⁵ (Guldmond, den Hollander, van Well, & Keuper, 2013)

¹⁶ (Oord, 2009) & (BIJ12, 2017)

- appels, peren, bessen, aardbei, kersen, morellen, pruimen
- bloemen, bloemzaden en bloembollen
- bosbouw en bomenteel
- opgeslagen ruwvoer (kuilvoer, silage, pakken en rollen)
- jonge kippen, eenden en lammeren (predatie)
- opstallen en erven (bevuiling, vernieling en geluidsoverlast).

De gemengde schades uit de taxaties van het Faunafonds betreffen in de jaren 2012 tot en met 2016 (eerste half jaar) vrijwel alleen schades aan (vooral) peer, aan appel en een enkele maal aan graan of mais. Het aantal combinatie-taxaties in Nederland bedroeg over de jaren 2012: 232; 2013: 81; 2014: 66; 2015: 30 en het eerste halfjaar van 2016: 2¹⁷. Enkele tientallen procenten van deze schades zijn in omvang "belangrijk" (> € 250 per geval). Hoge schades (orde van grootte € 1.000) vormen een enkele uitzondering. De geregistreerde kraaienschades in de combinatie-taxaties van het Faunafonds met betrekking tot Zuid-Holland zijn gering (enkele per jaar), belangrijke schades vormen een uitzondering. Dit is waarschijnlijk het gevolg van het feit dat appels en peren waarvoor gemengde schades veel worden getaxeerd, beperkt worden verbouwd in Zuid-Holland. Al deze schades zijn ontstaan ondanks de mogelijkheid schade te bestrijden op basis van de vrijstelling.

5.2 Schade aan fauna

De kraai kan met name schade veroorzaken aan bodembroedende (weide)vogels en hazen, ook om deze reden werd de zwarte kraai door de minister landelijk vrijgesteld. Ruim zes procent van de predatie die plaatsvindt op weidevogelkuikens en bijna vier procent van de predatie op weidevogeleieren wordt toegeschreven aan de zwarte kraai.¹⁸ De weidevogelstand op het platteland wordt door vele provincies (waaronder Zuid-Holland) bevorderd door het initiëren van soort-specifieke maatregelen en daarop inzettende provinciale subsidies.

5.3 Overige schades

De bescherming van volksgezondheid of openbare veiligheid en de veiligheid van het luchtverkeer kunnen in incidentele gevallen maatregelen tegen zwarte kraaien noodzakelijk maken. Zwarte kraaien kunnen ook schade veroorzaken aan rieten daken maar bestrijding van zwarte kraaien ter bescherming van eigendommen is niet mogelijk.

Conclusie

De aanleidingen tot de landelijke vrijstelling van de kraai onder de Wn door de minister (dreiging van schade aan: gewassen, vee, bossen en schade aan fauna) vormen ook in Zuid-Holland een valide argument tot ingrijpen. Hoewel als gevolg van de decennialange landelijke vrijstelling van de zwarte kraai geen inventarisatie van schades ter beschikking staat, is deze schade van belangrijke omvang. Dit blijkt ook uit de omvang van de gewasschade in het enige jaar dat er geen landelijke vrijstelling bestond (2003) en uit de uitkomst van een in 2013 gepubliceerd onderzoek naar o.a. de schade veroorzaakt door de zwarte kraai¹⁹.

¹⁷ Zie www.bij12.nl

¹⁸ (Oosterveld, 2011)

¹⁹ (Guldmond, den Hollander, van Well, & Keuper, 2013)

6 Middelen en maatregelen ter voorkoming van schade

6.1 Weren en verjagen

Er bestaat een reeks van preventieve maatregelen waarmee men kan proberen vogels bij een gewas weg te houden of ervandaan te jagen²⁰. Deze maatregelen van akoestische en visuele aard hebben het nadeel dat dieren aan deze middelen wennen en ervaren dat er geen werkelijke bedreiging van uitgaat. Hoewel er middelen zijn die enige tijd werken, vragen deze erom dat ze wisselend en in combinatie worden ingezet, zodat gewenning zoveel als mogelijk wordt voorkomen. Veelal werken ze te kort om het gewas in de kwetsbare periode zodanig te beschermen dat de schade voor de grondgebruiker enigszins acceptabel wordt. Deze gewenning treedt minder of minder snel op bij afschot of bij de inzet van jachtvogels.

Aan het gebruik van preventieve middelen en dan met name de akoestische, kleven ook nadelen. Kan de grondgebruiker vrede hebben met een gaskanon dat de hele dag (met ruime tussenpozen) staat te knallen, niet iedere omwonende is gelukkig met zo'n apparaat. Daar komt bij dat Zuid-Holland nog een reeks van geregistreerde eendenkooien kent. Binnen de afpalingskring moet de rust worden bewaard. Hier ontstaat spanning tussen diverse belangen, waarbij de kooiker soms beter geholpen is met een paar maal in de week doeltreffend optreden met het jachtgeweer binnen het afpalingsrecht, dan met het plaatsen van gaskanonnen buiten het afpalingsrecht. Het gebruik van gaskanonnen kan ook permanente verstoring van andere diersoorten veroorzaken. Lasertechniek is ter preventie van kraaienschade niet in alle gevallen toepasbaar. Dit omdat de stralen bij hoge gewassen en in boomgaarden te veel worden gereflecteerd.

Naast de effectiviteit bepalen financiële aspecten en de tijd die een methode vergt of toepassing een bevredigende andere oplossing is. De inspanning door de grondgebruiker dient redelijk en billijk te zijn en in verhouding te staan tot de effectiviteit.

Ter bescherming van weidevogels kunnen bosjes en bomen worden verwijderd of kunnen bomen kort worden gehouden waardoor er minder uitkijk- en nestmogelijkheden voor de zwarte kraai zijn.

6.2 Afschot

Omdat verjaging niet afdoende helpt en constante inspanning vraagt zijn andere middelen nodig om schade te voorkomen. De landelijke vrijstelling van de zwarte kraai impliceert ook dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat dan het doden van zwarte kraaien en dat met deze beheermaatregel geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Omdat gewenning minder plaatsvindt ten aanzien van afschot dan ten aanzien van verjaging alleen, is de afschrikkende werking van dit afschot noodzakelijk. Door enkele dieren te doden wordt bij de overige dieren enige tijd ingeprent, dat er ter plaatse wezenlijk gevaar dreigt. In diverse publicaties (betreffende van kraaien verschillende schadeveroorzakende vogels) wordt gesteld dat deze methode het meest effectief is^{21 22 23}. Daarnaast wordt door afschot de populatie-omvang ter plaatse (tijdelijk) verkleind waardoor de schadedreiging afneemt.

²⁰ (Oord, 2009) & (BIJ12, 2017)

²¹ (Lensink, Strucker, & Beuker, 2014)

²² (Souren, 2013)

²³ (van den Bosch, Kloen, & Lommen, 2014)

6.3 Vangkooi

Om de populatie-omvang bij de schadelocatie (tijdelijk) te beperken kan ook de kraaienvangkooi worden ingezet. In de praktijk is gebleken dat de vangkooi een effectief en efficiënt middel is om schade te voorkomen. Het is mogelijk om op deze manier gedurende een bepaalde periode zwarte kraaien te vangen, terwijl de te leveren inspanning en de verstoring veel geringer zijn dan bij de bestrijding met behulp van een geweer. De kraaienvangkooi op zich wordt weliswaar beschouwd als een niet selectief vangmiddel, echter een juist gebruik en het op tijd loslaten van niet bedoelde vogelbijvangst maakt het gebruik van de kooi juist bijzonder selectief.

7 In Zuid-Holland uitgevoerde schadebestrijding 2011-2016

De zwarte kraai is al heel lang een soort die het hele jaar mag worden bestreden. Dit was al zo onder de Jachtwet, waarin de zwarte kraai aanvankelijk tot het schadelijk wild werd gerekend. Kort na invoering van de Flora- en faunawet werd de zwarte kraai vanwege landbouw- en faunaschade op 1 april 2004 landelijk vrijgesteld.

Er zijn geen volledige gegevens over afschot en vangst van zwarte kraaien uit de periode voor 2017. De oorzaak hiervan is dat er geen rapportageverplichting van kracht was voor gebruikers van de vrijstelling. Er bestaan wel gegevens uit recente jaren die op Zuid-Holland betrekking hebben, maar van een meldingsplicht was geen sprake waardoor deze getallen slechts een beperkte indicatie geven. In alle WBE's zijn in 2014 en 2015 gedode kraaien geregistreerd, veelal tussen de 50 en 150 stuks per WBE. Per jaar werden in totaal respectievelijk 1.461 en 2.018 zwarte kraaien geregistreerd. De ontheffingen die zijn verleend voor de vangkooi in de periode 2011 – 2013 kennen wel een rapportageplicht. Ontheffinghouders zijn verplicht te rapporteren aan de provincie. De rapportages zijn echter nog niet beschikbaar.

8 Voorgestelde middelen, methoden en maatregelen ter voorkoming van schade 2017-2023

8.1 Uitvoering vrijstelling

De schadedreiging door de zwarte kraai ten aanzien van gewassen, vee, bossen en fauna treedt op binnen alle Zuid-Hollandse wildbeheereenheden. Ter beperking van schade aan gewassen, vee, bossen en fauna wordt ook in de komende jaren in alle wildbeheereenheden uitvoering gegeven aan de landelijke vrijstelling. Er zal conform de vrijstellingsregeling worden opgetreden bij locaties waar schade kan optreden of is opgetreden en in het omringende gebied, ter voorkoming van in het lopende of daarop volgende jaar dreigende schade.

Geweer

Bij de bestrijding met het geweer worden, ter verhoging van de effectiviteit en weidelijkheid, lokmiddelen gebruikt. De hier bedoelde lokmiddelen zijn: niet levende lokvogels, lokvoer en lokfluiten. Met de inzet van lokmiddelen zijn twee doelen gediend. Ten eerste is een effectief afschot slechts mogelijk wanneer kraaien dicht genoeg bij de schutter komen. Is afschot van enkele kraaien niet mogelijk, dan fungeert de schadebestrijder slechts als middel tot verjaging op basis van menselijke aanwezigheid. Ten tweede draagt de inzet van lokmiddelen ertoe bij dat onnodig lijden wordt voorkomen doordat de schootsafstand wordt verkleind en de kans op niet direct dodelijke schoten wordt verminderd. Om gewonde zwarte kraaien uit hun lijden te kunnen verlossen, zal de FBE in aanvulling op de middelen van de vrijstelling, toestemming voor het gebruik van slag- snij- en steekwapens en het doden door cervicale dislocatie aanvragen.

Kraaien vliegen in de schemering van hun roestlocaties naar de foerageergebieden. Verjagend afschot van aanvliegende dieren bij het foerageergebied in het een uur voor zonsopkomst is daardoor

bijzonder effectief. Onderzoek in Schotland laat zien dat kraaiachtigen zich voor zonsopgang in de schemering verzamelen in het foerageergebied en direct gaan foerageren en na zonsondergang groepsgewijs naar de roestlocaties vliegen²⁴. De schemerperiode in Zuid-Holland treedt 's morgens eerder in en 's avonds later dan in andere delen van Nederland door het licht van de grote steden, de vele lantaarnpalen langs wegen en de verlichte kassen. De FBE zal ontheffing aanvragen om het geweer te kunnen gebruiken in het uur voor zonsopgang.

Vangkooi

Tijdelijke inzet van een vangkooi bij schadelocaties gedurende de periode dat de meeste schade dreigt, heeft belangrijke voordelen ten opzichte van het geweer (de vangkooi is geluidsarm en functioneert terwijl de bestrijder afwezig is). De FBE zal echter pas ontheffing aanvragen voor het gebruik van vangkooien als er andere middelen dan het geweer kunnen worden gebruikt om gevangen zwarte kraaien te doden. Het aantal vangkooien dat per WBE kan worden ingezet zal worden beperkt. De FBE zal bij de aanvraag voor ontheffing geen toestemming vragen voor het gebruik van levende gefokte zwarte kraaien (met gesloten pootring).

De vangkooi moet dagelijks worden gecontroleerd door de verantwoordelijke gebruiker en bijvangst moet terstond in vrijheid worden gesteld. Plaatsing van een kooi moet worden gemeld, inclusief naam, adres en mobiel telefoonnummer van de verantwoordelijke gebruiker (uitvoerder van de ontheffing) en de grondgebruiker en de exacte locatie van de vangkooi.

Escalatieladder

Omdat schade niet door middel van populatiebeheer zal worden voorkomen, is het op grote schaal bewerken van eieren van de zwarte kraai niet aan de orde. Schade zal conform de landelijke vrijstellingsregeling worden voorkomen door optreden bij de locaties waar schade kan ontstaan of is ontstaan en in het omliggende gebied. De minister heeft bij de vrijstelling van de zwarte kraai vastgesteld dat er geen effectieve niet-dodelijke maatregelen zijn om schade te voorkomen. Naast de maatregelen die vrijwillig worden genomen in aanvulling op het afschot, zal de FBE geen aanvullende maatregelen vragen alvorens kan worden opgetreden op basis van de vrijstelling. Jacht op de zwarte kraai is niet mogelijk en wordt niet uitgevoerd.

Ten aanzien van de verwachte effectiviteit van bestrijdingsmaatregelen wordt geconstateerd dat door het ontbreken van bruikbare gegevens over getaxeerde schades voor Zuid-Holland geen getalsmatige effectiviteitsevaluatie kan worden gemaakt. Wel kan worden aangegeven dat maatregelen onder de vrijstelling, geoptimaliseerd met gebruik van de vangkooi, in het verleden heeft geresulteerd in een voor grondgebruikers aanvaardbaar resultaat, zonder dat dit een blijvende verlaging van de omvang van de populatie zwarte kraaien veroorzaakte.

8.2 Voorkomen overige schades

Indien schade dreigt aan de volksgezondheid of openbare veiligheid of aan de vliegveiligheid kan schade worden voorkomen op basis van ontheffing voor doden. Belanghebbenden kunnen een onderbouwd verzoek doen aan de FBE om een dergelijke ontheffing aan te vragen bij GS. Naar verwachting zal een dergelijke aanvraag niet of hoogstens sporadisch worden gedaan.

²⁴ (Picozzi, 1975)

8.3 Beperking optreden in Natura 2000-gebieden en rustgebieden voor trekganzen

In Natura 2000-gebieden zal alleen worden opgetreden met het geweer indien dit is toegestaan in het Natura 2000-beheerplan of op grond van een vergunning (op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 of een vergelijkbare vergunning op basis van de Wet natuurbescherming) of op grond van een bestuurlijk oordeel. De FBE gaat er vanuit dat het gebruik van de vangkooi niet vergunningplichtig is.

In de door GS aangewezen rustgebieden voor trekganzen zal niet worden opgetreden met het geweer in de periode 1 november – 31 maart.

9 Staat van instandhouding

9.1 Algemeen

Betekenis staat van instandhouding

Onder de Flora- en faunawet werd de toelaatbaarheid van een ingreep (via vrijstelling, aanwijzing of ontheffing) afhankelijk gesteld van het oordeel of de maatregelen afbreuk doen aan de gunstige staat van instandhouding. Zowel het woord “gunstig” als de woordkeus dienaangaande in de wet sloot slechts ten dele aan bij de onderliggende Europese regelgeving.

Onder de Wn is wel aansluiting gezocht bij de woordkeus en strekking van bestaande Europese regelgeving. Soorten zijn nu uitgesplitst naar soorten die vallen onder de Vogelrichtlijn (Wn paragraaf 3.1) en soorten die vallen onder de Habitatrichtlijn (Wn paragraaf 3.2). Daarnaast zijn er overige soorten, waarvoor het Nederlandse beschermingsniveau niet onder Europese regelgeving valt (Wn paragraaf 3.3). Er is een verschil tussen de inzet van de Vogelrichtlijn (de maatregelen mogen niet leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding) en de Habitatrichtlijn (door de maatregelen wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populatie in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan). De woordkeus uit de Europese richtlijnen is letterlijk in de Wn (artikel 3.3, lid 4 onder c en artikel 3.8, lid 5 onder c) overgenomen.

Met deze stap wordt de intentie van de Europese regelgeving onderstreept: behouden wat er is (tevens artikel 7, eerste lid Vogelrichtlijn: “pogingen tot instandhouding die worden ondernomen, *niet in gevaar brengen*”) en geen afbreuk doen aan het *streven* de gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (Habitatrichtlijn). Dat een ingreep in dit licht bezien moet worden, leidt tot de conclusie dat beheer ten aanzien van een soort die zich om andere reden plaatselijk of in het gehele verspreidingsgebied niet in een gunstige staat van instandhouding bevindt, zeer wel mogelijk is.

Daarnaast hoeft een afnemend aantal dieren van een soort niet te betekenen dat de staat van instandhouding in het geding is. Birdlife International stelt bijvoorbeeld (in opdracht van en met instemming van de Europese gemeenschap) betreffende de roek dat, ondanks het feit dat de roek wereldwijd in aantal is afgenomen en in Azië zelfs stevig in aantal is afgenomen, er geen zorg bestaat over de staat van instandhouding. De Afdeling bestuursrechtspraak onderschrijft in een uitspraak van 1 maart 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV7500 (r.o. 2.5 ev.) het standpunt van de rechtbank Noord-Holland in een zaak betreffende de bestrijding van ganzen dat een afnemende trend op zichzelf niet leidt tot de conclusie dat de staat van instandhouding ongunstig is en dat daarom geen ontheffing zou mogen worden verleend.

Het bij de beoordeling te betrekken gebied

Een oordeel over de staat van instandhouding van vogels staat in relatie tot de omvang van het gebied dat men bij het vormen van dit oordeel in beschouwing neemt. Deze gebiedsomvang kan men op een aantal niveaus kiezen, bijvoorbeeld wereldwijd, landsoppervlak, provinciaal oppervlak. De Europese commissie heeft in de “Handreiking aan de lidstaten over de bescherming van soorten

onder de Habitatrichtlijn²⁵ aangegeven dat een gewenst niveau dat van de netwerkpopulatie (metapopulatie²⁶) is met dien verstande dat dit niet landsgrensoverschrijdend geldt.

Naar de mening van de FBE is een beschouwing op het niveau van een provincie of van meerdere provincies dus mogelijk, hoewel dit afhankelijk is van de diersoort. Anderszins zou het buiten de realiteit geredeneerd zijn, de staat van instandhouding van een soort die in recente tijden nog in een groot deel van Europa voor kwam, maar nu alleen nog in (een deel van) Nederland floreert, een gunstige staat van instandhouding toe te dichten. Tegelijkertijd blijft de mogelijkheid bestaan ook in een dergelijke extreme situatie beheer gericht op schadebeperking in het deel van leefgebied door te voeren, alwaar de staat van instandhouding nog in orde is. De hierboven aangehaalde handreiking is hierover ook duidelijk en geeft aan dat de ingreep daarbij steeds meer gericht moet zijn op de meest buitengewone omstandigheden. Indien de staat van instandhouding zich in dergelijk zwaar weer bevindt, kan het nemen van schade-compenserende maatregelen behulpzaam zijn (zonder dat deze de aan de ingreep gestelde eisen kan vervangen). Beheerplannen voor onderhavige soorten zijn geen verplichting, maar worden wel aanbevolen als gereedschap om te onderbouwen dat toegestane derogaties op het beschermingsregiem overeenkomen met de bedoelingen van de Habitatrichtlijn. De bestuurslaag die binnen de lidmaatschapsstructuur van de EU het breedste overzicht bezit (in Nederland de landsregering) is verantwoordelijk voor bewaking, evaluatie en rapportage van deze aspecten.

9.2 Staat van instandhouding van de zwarte kraai

De Wn geeft in artikel 1.1 onder 1 de volgende definitie van het begrip gunstige staat van instandhouding van een soort:

- a. uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- b. het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- c. er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

De indicatieve Staat van Instandhouding van de zwarte kraai als broedvogel is in Nederland beoordeeld als 'gunstig', op basis van gunstige beoordelingen op de aspecten 'populatie', 'verspreiding', 'leefgebied' en 'toekomst'.^{27 28} Met een landelijke broedpopulatie van 70.000-100.000 paren en een aanwezigheid in 97% van alle atlasblokken (5 x 5 km) is de zwarte kraai een algemeen voorkomende en talrijke broedvogel in Nederland (Sovon 2002, Bijlsma et al. 2001). Na een toename tot ca. 2000 en een afname daarna bevindt het broedbestand zich tegenwoordig ongeveer op hetzelfde niveau als rond de eeuwwisseling. De landelijke populatiegrootte aan het begin van de winter ligt na een afname in de laatste 10-15 jaar ca. 10% onder het stabiele niveau van de periode 1980-2000. In Zuid-Holland is de zwarte kraai op de lange termijn zowel als broedvogel als in de winter toegenomen, maar in de laatste 10 jaar iets afgenomen (broedvogels) respectievelijk stabiel

²⁵ (EEC, 2007)

²⁶ Metapopulatie: een aantal in ruimte gescheiden deelpopulaties van een soort, welke toch onderlinge contacten hebben.

²⁷ (Vogel, et al., 2013)

²⁸ (Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2017)

(winteraantal), en komen de recente niveaus ongeveer overeen met die van eind jaren negentig. De broedverspreiding in Nederland is tussen het midden van de jaren zeventig en 1998-2000 op atlasblokniveau met 7% toegenomen (Sovon 2002), en sindsdien niet duidelijk gedaald (voorlopige gegevens nieuwe broedvogelatlas Sovon²⁹). De zwarte kraai bewoont in Nederland een grote verscheidenheid aan habitats, waaronder habitats die in verspreiding en omvang toenemen zoals opgaande beplantingen in open cultuurland en bebouwd gebied.

Conclusie

De situatie van de zwarte kraai voldoet aan alle hierboven genoemde criteria voor een gunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als in Zuid-Holland. Weliswaar is de aantalstrend over de afgelopen 10 jaar afnemend, maar de populatiegrootte bevindt zich nog steeds op een hoog niveau dat overeenkomt (broedvogels) of niet ver afwijkt van (winter) dat van rond de eeuwwisseling. De verspreiding neemt niet af en er is ruim voldoende geschikt habitat, dat ook niet in omvang terugloopt.

De in dit faunabeheerplan voor Zuid-Holland beschreven schadebestrijding zal qua intensiteit een voortzetting zijn van de bestrijding die al vele jaren wordt uitgevoerd. De gunstige staat van instandhouding is door deze bestrijding met geweer en vangkooi kennelijk niet in het geding gekomen. Gezien het aantal jaarlijks in Zuid-Holland gedode vogels, dat 10-21% bedraagt van de geschatte totale populatiegrootte, kan niet worden uitgesloten dat de bestrijding bijdraagt aan de geconstateerde recente aantalsafname. Zelfs als dat het geval is en de huidige trend (-1.1% per jaar) zich voortzet valt echter niet te verwachten dat de staat van instandhouding van de zwarte kraai hierdoor op afzienbare termijn ten ongunste zal veranderen. Berekend over de looptijd van dit faunabeheerplan zou de afname van de broedpopulatie niet meer dan ca. 7% bedragen.

Daarnaast heeft de minister bij het plaatsen van de zwarte kraai op de landelijke vrijstellingslijst vastgesteld dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. De zwarte kraai wordt in Nederland algemeen bestreden, ook met de vangkooi, zonder gevolgen voor de staat van instandhouding.

10 Organisatie uitvoering

10.1 Centrale rol wildbeheereenheid (WBE)

De wildbeheereenheden (WBE's) hebben onder de Wet natuurbescherming een centrale rol bij de uitvoering van schadebestrijding, beheer en jacht. In de Memorie van toelichting staat op p. 165/166: "In het onderhavige wetsvoorstel hebben de wildbeheereenheden een meer prominente rol gekregen dan in de Flora- en faunawet. Het zijn over het algemeen de wildbeheereenheden die uitvoering zullen geven aan het faunabeheerplan. Zij zullen in de praktijk de beheerdaden verrichten op grond van de provinciale ontheffing voor beheer en zij bevorderen dat de aangesloten jachthouders de jacht en de schadebestrijding uitvoeren overeenkomstig het faunabeheerplan en ten dienste van de grondgebruikers.....De toekenning van deze taken en verantwoordelijkheden aan de wildbeheereenheden vindt haar rechtvaardiging in het feit dat deze samenwerkingsverbanden bij uitstek streekgebonden zijn. Om de wildbeheereenheden deze taken effectief te kunnen laten uitvoeren, is erin voorzien dat alle van het geweer gebruik makende jachthouders – jachthouders met

²⁹ (Vogelatlas, 2017)

een jachtakte – binnen het werkgebied van een wildbeheereenheid zich bij deze eenheid moeten aansluiten (voorgesteld artikel 3.26, tweede lid, aanhef en onderdeel b³⁰).”

In de Verordening is in artikel 4.2 geregeld dat er geen uitzonderingen worden gemaakt op deze wettelijke verplichting. Tevens is aanvullend geregeld dat alleen de jachthouder of personen met schriftelijke toestemming van de jachthouder die lid is van de WBE of leden van de WBE zelfstandig uitvoering mogen geven aan het faunabeheerplan. In lijn met de wettelijke en provinciale regeling, geeft de FBE de jachthouder die lid is van de WBE een centrale rol bij de schadebestrijding.

10.2 Uitvoering vrijstelling

De vrijstelling wordt uitgevoerd³¹ door de jachthouder met een jachtakte die lid is van de WBE en door personen met schriftelijke toestemming van deze jachthouder (in het jachtveld van de jachthouder)³². De FBE stelt wel de extra eis (extra ten opzichte van de wettelijke en provinciale regeling) dat degenen die zelfstandig optreden met toestemming van de jachthouder met een jachtakte, zelf ook lid zijn van de WBE.

Indien de jachthouder een rechtspersoon is (bijvoorbeeld een gemeente of terreinbeheerder) wordt de vrijstelling uitgevoerd door personen met toestemming van de jachthouder. De uitvoerenden moeten lid zijn van de WBE, voor de rechtspersoon geldt deze verplichting niet. In uitzonderingssituaties kan de FBE toestaan dat de uitvoerenden geen lid zijn van de WBE. De jachthouder moet dan, ook gezien de regels in de Verordening, wel lid zijn van de WBE. Bijvoorbeeld, indien een gemeente die jachthouder is, een betaalde schadebestrijder inschakelt, kan worden toegestaan dat deze schadebestrijder geen lid is van de WBE mits de gemeente wel lid is.

In het geval dat de grondgebruiker zelf geen jachthouder is en de jacht ook niet zelf heeft verhuurd, kan de grondgebruiker na afstemming met de WBE personen die lid zijn van de WBE de vrijstelling laten uitvoeren op zijn gronden. Daarnaast kunnen grondgebruikers na afstemming met de WBE personen die lid zijn van de WBE inschakelen voor de uitvoering van de vrijstelling indien de jachthouder niet verantwoordelijk wil zijn voor de uitvoering of tekort schiet in de uitvoering.

De uitvoerder mag zich laten vergezellen door andere geweerdragers bij de uitvoering. Degene die de uitvoerder vergezelt, hoeft geen lid te zijn van de WBE.

10.3 Voorwaarden voor uitvoering van de vrijstelling

De FBE stelt de volgende voorwaarden aan de uitvoerders³³ van de vrijstelling:

- De uitvoerder is lid van de WBE tenzij de FBE een uitzondering heeft toegestaan (zie hiervoor).
- De uitvoerder heeft een account in Dora, het digitale registratiesysteem van de FBE.
- De uitvoerder beschikt over een schriftelijke en gedagtekende toestemming van de grondgebruiker als bedoeld in artikel 3.15 lid 7 Wn voor zichzelf en voor degenen die hem vergezellen.

³⁰ De verplichting is in de definitieve wet opgenomen in artikel 3.14 lid 1.

³¹ De uitvoerders kunnen zelfstandig optreden.

³² De uitvoerenden van de vrijstelling hebben ook (een schriftelijke en gedagtekende) toestemming nodig van de grondgebruiker (artikel 3.15 lid 7 Wn)

³³ Uitvoerders zijn personen die zelfstandig optreden.

- De uitvoerder of de jachthouder die de uitvoerder toestemming heeft gegeven, meldt bij de FBE dat hij gebruik maakt van de vrijstelling.
- De uitvoerder rapporteert de gedode zwarte kraaien volgens de aanwijzingen van de FBE.

10.4 Uitvoering vrijstelling met gebruik vangkooi

Vangkooien zullen worden ingezet op basis van een uitvoeringsplan van de WBE. De inzet van vangkooien loopt ook via de WBE.

Gebruik ontheffingen door niet-aangesloten jachthouders

Gezien de wettelijke regeling zijn alle jachthouders met een jachtakte die gebruik maken van de ontheffingen van de FBE aangesloten bij een WBE en daarmee bij de FBE. Jachthouders zonder jachtakte die niet zijn aangesloten bij de WBE en de FBE, kunnen gebruik maken van ontheffingen van de FBE onder de voorwaarde dat de uitvoerder lid is van de WBE.

11. Monitoring

Omdat GS schade aangericht door zwarte kraaien niet vergoeden, is monitoring van de schade via de taxaties uitgevoerd door het Faunafonds van beperkte waarde. Schade kan wel worden gemeld zonder een aanvraag te doen voor een tegemoetkoming, via www.faunaschade.nl. Deze schades worden echter niet getaxeerd waardoor deze meldingen beperkte waarde hebben. De provincie kan overwegen enkele schades toch te taxeren om beter zicht te krijgen op de schade aangericht door zwarte kraaien.³⁴ Daarnaast kan grondgebruikers worden gevraagd naar de effectiviteit van de schadebestrijding; de FBE overweegt om te onderzoeken in hoeverre grondgebruikers tevreden zijn met de schadebestrijding.

Alle gevangen en geschoten dieren worden verplicht gerapporteerd via het digitale systeem van de FBE (Dora). De jachthouder is verantwoordelijk voor de correcte rapportage voor zijn jachtveld. De FBE zal bevorderen dat na optreden het aantal gevangen en geschoten dieren meteen wordt geregistreerd. Ieder kwartaal wordt de rapportage “afgesloten” waarbij ook controle plaatsvindt op de rapportageplicht.

Om de populatieontwikkeling van de zwarte kraai te monitoren zullen gegevens van Sovon worden gebruikt. Daarnaast tellen de wildbeheereenheden in het voorjaar de kraaien. Bezien zal nog worden of deze telling zal worden voortgezet en of (bij voortzetting) de telwijze aanpassing behoeft.

³⁴ De schade zal over het algemeen schade zijn die is ontstaan ondanks bestrijding.

Literatuur

- BIJ12. (2017, 01 01). *Preventiekit Kraaiachtigen*. Opgeroepen op 05 15, 2017, van <https://www.bij12.nl/bij12units/faunafonds/faunaschade-preventiekit-fpk/kraaiachtigen/>
- EEC. (2007). *Guidance document on the strict protection of animals species of Community interest under the Habitats Directive 92/43*. Brussel: EEC. Opgehaald van http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/pdf/guidance_en.pdf
- Guldemon, J., den Hollander, H., van Well, E., & Keuper, D. (2013). *Kosten en baten voor de landbouw van schadesoorten*. Culemborg: CLM Onderzoek en Advies.
- Lensink, R., Strucker, R., & Beuker, D. (2014). *Effectiviteit verschillende regimens van verjaging en afschot in relatie tot schade aan akkerbouwgewassen*. Culemborg: Bureau Waardeburg.
- Oord, J. (2009). *Handreiking Faunaschade. Preventieve maatregelen, soorten faunaschade, wetgeving, beleidsregels en procedures*. Dordrecht: Het Faunafonds.
- Oosterveld, E. (2011). *Weidevogels en predatie: een literatuuroverzicht*. Altenburg & Wymenga.
- Picozzi, N. (1975). A study of the Carrion/Hooded Crow in north-east Scotland. *Brit. Birds*(68), 409-419.
- Souren, C. (2013). *Eindrapportage Kraaiachtigen Project*. Roermond: Arvalis.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland. (2002). *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5*. Leiden: Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2017, 01 01). *Zwarte Kraai*. Opgeroepen op 05 15, 2017, van <https://www.sovon.nl/nl/soort/15671>
- Spaans, A. (1979). Zwarte kraai. In R. Teixeira, *Atlas van de Nederlandse Broedvogels*. 's-Gravenland: Natuurmonumenten & SOVON.
- van den Bosch, M., Kloen, H., & Lommen, J. (2014). *Inventarisatie en beoordeling van vogelwerende maatregelen in perenteelt*. Culemborg: CLM Onderzoek en Advies.
- Vogel, R., Bouwma, I., Koese, B., Kranenbarg, J., La Haye, M., Odé, B., . . . Zollinger, R. (2013). *Het belang van Nederland buiten de Ecologische Hoofdstructuur voor soorten van de Vogelrichtlijn en van bijlage V van de Habitatrichtlijn*. Nijmegen: Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- Vogelatlas. (2017, 01 01). *Waargenomen soorten*. Opgeroepen op 05 15, 2017, van <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/>